

BAHOLASHDA LOYIHA ISHLARIDAN FOYDALANISH

Abdiraimov Shohruh Samad o'g'li

Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tadqiqotchisi

abdiraimovshohruh6@gmail.com

Annotatsiya. *Globallashuv ta'limda yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishni taqozo etmoqda. Shu bois o'qitish va baholash jarayonida loyiha ishlaridan faol foydalanish maqsadga muvofiq. Mazkur tezishda loyiha ishi, uning turlari, tayyorlash bosqichlari, baholash mezonlari hamda baholashda loyiha ishlaridan foydalanishning hamiyati haqida so'z boradi. Shuningdek, mavjud nazariy qarashlar umumlashtirildi, tahlil etildi va umumiy xulosa bayon etildi.*

Kalit so'z: *baholash, loyiha ishi, loyiha ishi turlari, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, jamoda va hamkorlikda ishlash*

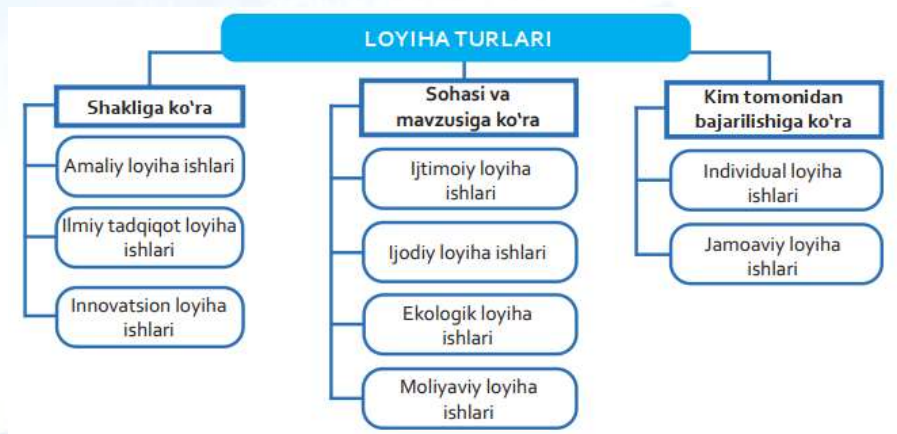
KIRISH.

Ma'lumki, ta'lim oluvchilarining bilim va ko'nikmalari turli baholash instrumentlari yordamida baholanadi. Jumladan, testlar, yozma ishlar, og'zaki taqdimotlar, amaliy ishlar va boshqalar. Shular qatorida, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baholashda loyiha ishlaridan ham foydalaniladi. E'tiborli jihat, ushbu baholash instrumenti nafaqat o'quvchilarning bilimlarini, balki mustaqil fikrlash, ijodkorlik, jamoda ishlay olish va o'z pozitsiyasini bayon eta olish kabi "yumshoq" ko'nikmalarini ham baholashga imkon beradi. Shu bois ham jahon pedagogikasida loyihaga asoslangan ta'lim ommalashmoqda.

ASOSIY QISM.

Loyiha ishi – o'quvchilardan tadqiqot o'tkazish, muammolarga yechim topish, yangi g'oyalarni taqdim etishni talab etadigan o'quv topshirig'i [6: 114]. Ta'lim jarayonida ulardan faol foydalanish fanlarni real hayotga yaqinlashtiradi va o'quvchilarning darsga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi.

Ta'lim jarayonida loyiha ishlarining bir qator turlaridan foydalaniladi(1-rasmga qarang):

1-rasm. Loyiha turlari

Loyiha ishlari taqdim etish shakliga ko'ra amaliy, ilmiy-tadqiqot va innovatsion loyiha ishlariga ajratiladi[1].

Amaliy loyihalar – hayotiy masalalarni amaliy hal etishga qaratilgan loyihalar. Jumladan, *shaharda jamoat transporti xizmatini yaxshilash, chiqindilardan qushlarga in qurib berish, lug'atlar tayyorlash* kabilar bo'lishi mumkin.

Ilmiy-tadqiqot loyihalari – muayyan bir mavzuga oid ilmiy izlanishlarni o'tkazish, nazariy ma'lumotlar to'plash, tahlil qilish va umumlashtirib nazariy xulosalar chiqarishdan iborat bo'lgan loyiha ishlari. Jumladan, *O'zbek tilining fonetik xususiyatlari haqida tadqiqot yoki O'zbek tilida fikr bayonida tasviriy ifodalarning roli* kabi mavzularda bo'lishi mumkin.

Innovatsion loyihalar – muayyan hayotiy masalalarni fan-texnologiyalari yutuqlaridan foydalanib innovatsion hal etishga qaratilgan loyihalar. Bunda veb dasturlar, robototexnika, sun'iy intellekt imkoniyatlaridan keng foydalaniladi. Jumladan, *Inson aralashuvisiz ishlovchi darsda tanaffus boshlangani ma'lum qiluvchi tizimini yaratish yoki Oson yuklanuvchi hamda o'quvchilarning lug'at boyligini oshiruvchi mikro-mobil o'yinlari yaratish*

Loyiha ishlari sohasi va mavzusiga ko'ra bir qator turlari farqlanadi. Jumladan, ijtimoiy, ijodiy, ekologik, moliyaviy loyiha ishlari kabilar.

Ijtimoiy loyihalar – mahalliy yoki global ijtimoiy muammolarni hal qilishga qaratilgan loyiha ishlari. Masalan, *Mahallamiz ijtimoiy muhitini yaxshilash uchun takliflar dasturini ishlab chiqish, Qo'shnilar o'rtasidagi o'zaro munosabatni yaxshilash dasturini ishlab chiqish.*

Ijodiy loyihalar – yangi ijodiy mahsulot yaratishga qaratilgan loyiha ishlari. Bunda audiomateriallar, videomateriallar, grafik tasvir materiallari kabilar tayyorlanadi. Masalan, “*O'rmonni ifloslantirgan va tabiat g'azabini qo'zg'atgan odamlarning qismati*” mavzusida ertak tayyorlash yoki “*Dahshat hikoyasi asosida asar muallifi bilan suhbat*” mavzusida intervyu tayyorlash

Ekologik loyihalar – mahalliy yoki global ekologik muammolarni hal etishga qaratilgan loyiha ishlari. Masalan, *Eko-shaharning 3D maketini tayyorlash, Mahalliy hududda chiqindilarni qayta ishlash tizimini takomillashtirish dasturini tayyorlash.*

Moliyaviy loyihalar – iqtisodiy masalalarni yangicha yechimini topishga qaratilgan, o'quvchilarning moliyaviy savodxonligini oshiradigan loyiha ishlari. Jumladan, “*Chiqindilarni qayta ishlash orqali daromad olish*”, “*Onlayn xaridlar va ularning moliyaviy samaradorligini baholash*” mavzularda loyiha ishlari tayyorlash.

Loyiha ishlari kim tomonidan bajarilishiga ko'ra ikki guruhga ajratiladi:

- *individual loyiha ishlari;*
- *jamoaviy loyiha ishlari.*

Individual loyiha ishlari – bir kishi tomonidan bajariladigan loyiha ishlari. Jumladan, *chiqindilardan qushlarga in qurib berish.*

Jamoaviy loyiha ishlari – guruh yoki jamoa tomonidan bajariladigan loyiha ishlari. Jumladan, *Eko-shaharning 3D maketini tayyorlash.*

Loyiha ishi muayyan bosqichlarda tayyorlanadi[2:10](2-rasmga qarang).

2-rasm. Loyiha ishini tayyorlash bosqichlari

Bunda quyidagi qadamlar ketma-ketligida bajariladi:

1-qadam. Mavzu tanlash. Bu bosqichda o'quvchilarning qiziqishlari va bilish darajasiga mos mavzu tanlaydi. Shundan so'ng loyihani tayyorlash uchun aniq maqsad belgilanadi.

2-qadam. Rejalashtirish va tayyorlanish. Bu bosqichda loyiha ishini tayyorlashda bajariladigan ishlar rejalashtiriladi, loyiha uchun zarur materiallar yig'ilib, resurslar, manbalar to'planadi hamda ish taqsimoti amalga oshiriladi.

3-qadam. Loyiha ishini tayyorlash. Bu bosqichda barcha rejalashtirilgan ishlar amalga oshirilib, tadqiqotlar o'tkaziladi, natijalar tahlil etiladi va yangi mahsulot tayyorlanadi hamda loyiha doirasida slayd, video yoki boshqa vizual ko'rinishda taqdimot ishlab chiqiladi.

4-qadam. Refleksiya. Bu bosqichda loyiha natijalari taqdimot qilinadi. Natijalar asosida xulosa chiqariladi va jarayonda yuzaga kelgan muammolar va uning yechimlari yuzasidan fikr almashiladi.

Quyida loyiha ishlarini baholash mezoni taqdim etilgan.

Loyiha ishlarini baholash mezonlari

1-jadval

Indikatorlar/ diskreptorlar	5 ball (eng yuqori)	4 ball (yuqori)	3 ball (o'rta)	2 ball (quyi)	1 ball (eng quyi)
Loyiha ishi berilgan topshiriqqa mosligi					
Tadqiqot o'tkazish va kretik tahlil darajasi					
Hamkorlikda jamoaviy ishlash darajasi					
Ijodkorlik va innovatsion yondashuv darajasi					
Taqdimot sifati					
Nutq madaniyati darajasi					
Xulosalanganlik darajasi					

Loyiha ishlarini bajarmagan o'quvchilarga 0 ball qo'yiladi. Loyiha ishlarini baholash jarayonida tayyorlangan loyiha ishi berilgan mavzu va maqsadga mos ekanligi, tadqiqot o'tkazish, hamkorlik va jamoaviy ishlash, ijodkorlik va innovatsion yondashuv darajasi, taqdimot sifati, nutq madaniyati hamda asosli xulosalanganligiga e'tibor qaratiladi.

XULOSA.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ta'lim berishda va natijalarini baholashda loyiha ishlari turlaridan o'rinli foydalanish o'quvchilarda ijodkorlik, jamoada ishlash, muloqot qilish, hamkorlikda ishlash, tanqidiy fikrlash, vaqtni boshqarish, raqamli savodxonlik kabi ko'nikmalarni faol rivojlanishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kokotsaki, D., Menzies, V., & Wiggins, A. (2016). Project-based learning: A review of the literature. *Improving schools*, 19(3), 267-277.
2. Davidova, D. v.b.. (2024). Loyihaga asoslangan ta'lim. Toshkent: G'ofur G'ulom nashriyoti. 216
3. Rahmonov, U. (2024). Maktab o'quvchilariga tabiiy fanlarni loyiha ishlari asosida o'qitish metodikasi. *News of the NUUZ*, 1(1.10. 1), 178-180.
4. Isroilov, A. (2024). Loyiha ishlari bajarish jarayonida integratsiyalashgan ta'lim texnologiyalarini qo'llash orqali tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish. *UZMU xabarлари*, 1(1.1), 80-83.
5. Rahmanova, D. A. (2024). Chizmachilik va tasviriy san'at fanlarini o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalar va loyiha ishi. *IMRAS*, 7(5), 63-68.
6. Abdurahim, Sh. (2024). Baholash nazariyasi asoslari. Toshkent: Zebo Prints. 220